

Sygn. akt I ACa 202/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2016 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Ryszard Iwankiewicz
Sędziowie:	SSA Maria Iwankiewicz (spr.) SSO del. Agnieszka Bednarek - Moraś
Protokolant:	sekr.sądowy Justyna Kotlicka

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2016 roku na rozprawie w Szczecinie

sprawy z powództwa K. Ł.

przeciwko G. J.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 17 grudnia 2014 roku, sygn. akt I C 1104/10

I. oddala apelację;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

A. Bednarek - Moraś R. Iwankiewicz M. Iwankiewicz

Sygn. akt I ACa 202/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 4 czerwca 2007 r. powódka K. Ł. wniosła o zasądzenie od pozwanego G. J. kwoty 61.250 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 12 marca 2007 r. wraz z kosztami procesu, z tytułu zachowku po zmarłym mężu M. Ł., którego jedynym spadkobiercą testamentowym jest syn G. J.. W uzasadnieniu powódka wskazała, że w skład masy spadkowej wchodziła nieruchomości lokalowa położona przy ul. (...) w S., o wartości 200.000 zł oraz grunty rolne i leśne położone w D. o wartości 45.000 zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany G. J. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych. Następnie na rozprawie w dniu 18 kwietnia 2008 r. pozwany uznał powództwo w całości.

Wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2008 r. Sąd Rejonowy w Szczecinie zasądził od pozwanego G. J. na rzecz powódki K. Ł. kwotę 61.250 zł z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym od dnia 12 marca 2007 r. do dnia 18 kwietnia 2008 r., rozkładając zasądzone świadczenie na dwie raty, pierwszą w kwocie 30.000 zł płatną w terminie do dnia 31 lipca 2008 r., drugą w sumie pozostałej do zapłaty, płatną w terminie do dnia 30 października 2008 r., z ustawowymi odsetkami w stosunku rocznym w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat. Nadto Sąd ten zasądził na rzecz powódki od pozwanego kwotę 3.063 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W dacie wydania tego wyroku pozwany otrzymał informacje banku o dodatkowych środkach zgromadzonych na rachunku bankowym spadkodawcy i powódki. W związku z tą sytuacją odwołał uznanie powództwa złożone przed Sądem pierwszej instancji, a na skutek apelacji pozwanego od powyższego orzeczenia Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z 20 listopada 2008 r. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd drugiej instancji wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy należy dokładnie ustalić stany i historie obu rachunków prowadzonych w Banku (...) na nazwisko M. Ł. oraz K. i M. Ł. w okresie od 1 stycznia 2004 r. do 1 stycznia 2005 r. i zobowiązać obie strony do naprowadzenia ewentualnych dalszych wniosków dowodowych, związanych z pozyskanymi informacjami. Sąd pierwszej instancji miał ustalić wysokość dokonanych ewentualnie na rzecz powódki darowizn w postaci środków pieniężnych i w oparciu o ich wartość ustalić wysokość należnego powódce zachowku. Sąd drugiej instancji zalecił także wzięcie pod uwagę okoliczności podnoszonych w apelacji, w tym rozważenie treści art. 51a ustawy Prawo bankowe, a nadto czy w sprawie może mieć zastosowanie pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w przywołanym przez skarżącego orzeczeniu z 6 października 1975 r. sygn. akt III CZP 65/75.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem w sprawie I C 1034/09 z 8 grudnia 2009 r. Sąd Rejonowy Szczecin - Centrum w Szczecinie zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 61.250 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 12 marca 2007 r. a nadto kwotę 5.480 złotych tytułem kosztów procesu.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanego od tego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy w Szczecinie w dniu 31 maja 2011 r. (sygn. akt II Ca 398/10) uchylił zaskarżony wyrok w punkcie I ponad kwotę 10.468,28 zł oraz w punkcie II w całości i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Rejonowemu Szczecin-Centrum w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Odwoławczy wskazał, że ponownie nie została rozpoznana istota sporu albowiem Sąd Rejonowy przeprowadził jedynie dowody narzucone mu wytycznymi Sądu Okręgowego, nie biorąc pod uwagę zmieniających się okoliczności sprawy; przeprowadził postępowanie w aspekcie zarzutu dokonania na rzecz powódki darowizny przez spadkodawcę, jednakże zignorował zawarte w jej piśmie procesowym z 17 sierpnia 2009 r. nowe na gruncie sprawy twierdzenie, że wywodzi ona swoje prawa do ruchomości objętych masą spadkową z poczynionego na jej rzecz zapisu testamentowego, zatem niezbędnym było ustalenie substratu zachowku również przez pryzmat zarzutu istnienia zapisu testamentowego. W toku ponownego postępowania przed Sądem pierwszej instancji powódka podniosła zarzut istnienia zapisu testamentowego nie naprowadzając w związku tym zarzutem wniosków dowodowych oraz powtarzając przedmiotowy zarzut w odpowiedzi na apelację. Sąd Odwoławczy zauważył, że Sąd Rejonowy nie ustalił wysokości pobranych kwot lecz jedynie przeprowadził postępowanie dowodowe pozwalające stwierdzić jak kształtowały się obroty na kontach spadkodawcy i powódki oraz, że łączna wysokość pobranych przed śmiercią spadkodawcy w dniu 3 sierpnia 2004 r. kwot wynosiła 60.303,64 zł, a po śmierci spadkodawcy powódka pobrała z konta kwotę 424,22 USD. Sąd Okręgowy podał wówczas też, że Sąd Rejonowy zobligowany jest ustalić wysokość kwot pieniężnych będących w posiadaniu powódki w dacie otwarcia spadku w drodze wysłuchania stron oraz, w zależności od wyników tego wysłuchania, poprzez przeprowadzenie ewentualnych dalszych dowodów, uznanych za niezbędne dla ustalenia tych okoliczności. Sąd Okręgowy wskazywał na konieczność oceny wysokości spornej, posiadanej przez powódkę w chwili otwarcia

spadku kwoty pieniężnej, wzięcie pod uwagę odrębności prawnych przy ewentualnym zaliczaniu do spadku wartości ruchomości (kwot pieniężnych) i wierzytelności (wierzytelność z rachunku bankowego). Za konieczne uznał też ustalenie wartości istniejącej w chwili otwarcia spadku wierzytelności z rachunku bankowego na datę otwarcia spadku w dolarach amerykańskich, a następnie - w przeliczeniu według odpowiedniego czasowo średniego kursu NBP. Sąd Okręgowy zaznaczył, że Sąd pierwszej instancji uwzględni nadto kwoty, jakie powódka wydatkowała z posiadanych środków pieniężnych przed otwarciem spadku mając przy tym na uwadze, że data ta jest kluczowa dla oceny czy czynione przez powódkę wydatki wydatkowane były z majątku osobistego powódki czy wspólnego małżonków Ł..

W piśmie procesowym z 15 września 2010 r. powódka zaktualizowała wartość masy spadkowej podając, że wartość lokalu mieszkalnego wynosi 265.556 zł i w związku z tym wniosła o zasądzenie od pozwanego kwoty 67.173,22 zł tytułem zachowku liczonego od masy spadkowej w postaci nieruchomości lokalowej (265.556 zł) i działek rolnych (45.000 zł) pomniejszonej o zasądzoną kwotę 10.468,28 zł. Ponadto powołując się na treść testamentu spadkodawcy z dnia 22.10.1993 r. powódka wniosła o realizację przez pozwanego zapisu określonego w § 3 testamentu przez wydanie powódce wszystkich ruchomości oraz 1/2 środków finansowych zgromadzonych w (...) S.A., (...) S.A. i (...) Banku jako stanowiących udział w majątku wspólnym powódki i spadkodawcy. Ostatecznie powódka wskazywała, że do masy spadkowej weszły: nieruchomość lokalowa o wartości 260.000 zł, działki rolne o wartości 45.000 zł, samochód V. (...) o wartości 1.000 zł, połowa środków zgromadzonych na rachunkach bankowych tj. w Banku (...) w wysokości 58.603,64 zł, z czego połowa stanowi kwotę 29.301,82 zł, środki zgromadzone w (...) w kwocie 420 USD, z czego połowa stanowi kwotę 210 USD, co według kursu z dnia 6 sierpnia 2004 r. stanowi wartość 438,38 zł, środki zgromadzone w (...) Banku w kwocie 5.300 zł, z czego połowa stanowi kwotę 2.650 zł. Według powódki łączna wartość schedy spadkowej stanowi kwotę 342.946,20 zł z czego należny jej zachówek wynosi 85.736,55 zł, zaś po pomniejszeniu o zasądzoną już kwotę 10.468,28 zł powódka dochodzi z tytułu zachowku kwoty 75.268,27 zł. Nadto powódka wskazała, że rozszerza żądanie pozwu i domaga się, ponad kwotę zachowku, zasądzenia od pozwanego na jej rzecz kwoty 32.390,20 zł tytułem realizacji zapisu testamentowego tj. kwot 29.301,82 zł – połowy środków na rachunku w (...), 438,38 zł – jako równowartości połowy USD zgromadzonym na rachunku w (...), 2.650 zł – połowy środków zgromadzonych na rachunku w (...) Banku. Nadto podała, że samochód V. został już rozliczony w odrębnym procesie. Ostatecznie powódka podała, że łącznie dochodzi kwoty 107.658,47 zł. Wskazała też, że nie dochodzi w procesie kwot wydatkowanych na wynagrodzenie siostry spadkodawcy, tj. 10.000 zł, kwot przeznaczonych na opłaty za utrzymanie mieszkania, tj. 465 zł, kosztów przechowywania samochodu, tj. 3.111 zł, z czego za utrzymania garażu kwoty 1.748 zł, kosztów badań technicznych w wysokości 300 zł oraz składki OC w kwocie 1.774 zł.

W piśmie procesowym z dnia 20 grudnia 2011 r. pozwany zaprzeczył aby pojęcie „rzeczy ruchome” zawarte w § 3 testamentu można utożsamiać ze środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunkach bankowych, a także wniosł o rozliczenie w niniejszej sprawie długów z tytułu nie opłacania czynszu oraz rozliczenie ogródka działkowego należącego do spadku, a pozostającego w posiadaniu powódki, którego wartość określił na kwotę 10.000 zł. W piśmie z 16 marca 2011 r. pozwany zakwestionował wskazywane przez powódkę wydatki a nadto zgłosił zarzut potrącenia wierzytelności pozwanego w kwocie 12.000 zł. z tytułu bezumownego korzystania z majątku spadkowego za okres od śmierci spadkodawcy do dnia wydania przez powódkę lokalu mieszkalnego.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie zasądził od pozwanego G. J. na rzecz powódki K. Ł. kwotę 26.280, 23 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty (pkt. I), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt. II), i postanowił kosztami procesu i kosztami sądowymi obciążyć w 34,2 % pozwanego i w 65,8 % powódkę, pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu (pkt. III).

Orzeczenie tej treści Sąd Okręgowy wydał poczyniwszy ustalenia faktyczne, z których wynika, że spadkodawca M. Ł. zmarł w dniu (...) r. W chwili śmierci pozostawał w związku małżeńskim z K. Ł., zawartym w 1994 r. Pozwany G. J. jest synem zmarłego M. Ł. i wieloletniej konkubiny spadkodawcy A. J..

Z ustaleń tych wynika, że spadkodawca pozostawił testament notarialny z dnia 22 października 1993 r., Rep. A nr (...), w którym powołał do całości spadku jako jedyne spadkobiercę: naturalnego syna G. J. (syna S. i A.). Spadkodawca zapisał w tym testamencie naturalnemu wnukowi B. J., synowi G. i J. lokal mieszkalny położony przy ul. (...) w

S.. Spadkodawca zapisał też „osobie, która w dniu jego śmierci będzie pozostawała z nim w związku małżeńskim” wszystkie rzeczy ruchome będące jego własnością”. Spadkodawca w testamencie tym oświadczył także, że w skład spadku wchodzi nieruchomości rolne położone w D., gmina G., nad P.. Testament ten został otwarty i ogłoszony przez Sąd Rejonowy w Szczecinie w dniu 27 października 2005 r. Postanowieniem z 8 grudnia 2006 roku Sąd Rejonowy w Szczecinie, sygn. akt III Ns 2532/04, stwierdził, że spadek po zmarłym w dniu (...) r. w S. M. Ł., na podstawie testamentu notarialnego z dnia 22 października 1993 r. nabył w całości wprost G. J..

Sąd pierwszej instancji ustalił, że lokal mieszkalny położony przy ul. (...) w S. zmarły M. Ł. otrzymał w darowiźnie od zmarłej konkubiny, a matki pozwanego G. J., A. J., dlatego też miało ono zostać przekazane po śmierci M. Ł. pozwanemu bądź to jego synowi. Przed śmiercią spadkodawca zamieszkiwał z powódką, w należącym do niej lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S., a w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S. pozostały ruchomości (meble, wyposażenie), zgromadzone podczas trwania konkubinatu z A. J.. Część umeblowania z którego korzystał M. Ł. przeniósł do lokalu żony K. Ł..

W swoich ustaleniach Sąd Okręgowy wskazał, że spadkodawca za życia był urzędnikiem. Przed śmiercią utrzymywał się z emerytury w kwocie 1.957,10 zł miesięcznie. Po przejściu na emeryturę przez pewien okres wykonywał jeszcze prace zlecone z zakresu geodezji. M. Ł. chorował, leczył się na prostatę i nadciśnienie. Przed samą śmiercią spadkodawca przez okres ok. 2 tygodni przebywał w szpitalu, tam też zmarł. Powódka w tym czasie, z uwagi na złamanie nogi i operację sama była osobą niepełnosprawną, miała problemy z poruszaniem się. Z uwagi na tą sytuację w opiece nad chorym mężem pomagała powódce siostra męża M. W..

Ustalenia te wskazują też, że powódka zorganizowała i poniosła należność za ceremonię pogrzebową męża. Sąd ten wskazał na poniesione z tego tytułu przez powódkę koszty. Sąd ten ustalił, że koszt organizacji pogrzebu wyniósł 4.859,14 zł, z czego kwotę 4.664,34 zł wypłacił Zakładu Ubezpieczeń Społecznych tytułem zasiłku pogrzebowego. Powódka dopłaciła do organizacji pogrzebu kwotę 194,80 zł. Ogółem w związku z organizacją pogrzebu, postawieniem nagrobka i ww. kosztami powódka wydatkowała kwotę 2.658,34 zł. która pokryła ze środków finansowych uzyskanych z lokat bankowych.

Nadto poniosła wydatki związane z obsługą prawną w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku kwocie 1.440 zł.

Sąd Okręgowy ustalił, że spadkodawca M. Ł. był właścicielem lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku wielorodzinnym przy ul. (...) w S., o powierzchni 63,23 m⁽²⁾, dla którego Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie prowadzi księgę wieczystą Kw nr (...) oraz współwłaścicielem 54/10000 części wspólnych tego budynku i wieczystego użytkownika działki gruntu nr (...), obręb (...), wpisanego do księgi wieczystej Kw nr (...). Wartość tego lokalu mieszkalnego wraz z udziałem 54/1000 w częściach wspólnych budynku oraz w prawie wieczystego użytkownika gruntu według stanu na dzień 6 sierpnia 2004 r. i według cen obecnych wynosi 197.800 zł. Zmarły był także właścicielem gruntów położonych w miejscowości D., składających się z działek (...) o łącznej powierzchni 8,92 ha, objętych księgą wieczystą Kw nr (...), prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Ostrzeszowie. Wartość tych gruntów wynosi 45.000 zł.

Z ustaleń tego Sądu wynika także, że w dniu 25 lutego 2007 roku powódka przekazała protokołem pozwanemu wyżej opisany lokal i oświadczyła, że nie zalega z żadnymi opłatami na ten dzień, za wyjątkiem opłaty na fundusz remontowy do Zarządu Wspólnoty, a zadłużenie mieszkania z tego tytułu na dzień 28 grudnia 2006 r. wynosiło 1163,99 zł. Do daty wydania w lokalu zamieszkiwała w nim siostrzenica powódki, a jeszcze za życia spadkodawcy przez pewien okres czasu mieszkanie było wynajmowane. Jego wyposażenie było skromne; znajdowały się w nim meble o niewielkiej wartości, znacznie zużyte, sprzęt AGD: lodówka, telewizor, radio. Powódka z tego lokalu zabrała zlewozmywak, który wcześniej zakupiła za kwotę 150 zł. a pozostałe wyposażenie mieszkania, tj. meble, zostały w tym mieszkaniu.

W swoich ustaleniach Sąd Okręgowy wskazał, że w wykonaniu testamentu notarialnego M. Ł. z 22 października 1993 r. pozwany G. J. w dniu 25 lutego 2007 r. przekazał powódce jako zapisobiorcy 50 % udziału we współwłasności samochodu osobowego marki V. (...) rok produkcji 1993 r. a całkowitą wartość samochodu ustalono na kwotę 4.000

zł. Powódka na podstawie umowy najmu garażu z 30 października 2006 r. była najemcą garażu położonego w S. przy ul. (...) o powierzchni 14,17 m⁽²⁾. Należności z tytułu najmu tego garażu w okresie od 6 sierpnia 2004 r. do 30 września 2006 r. wyniosły łącznie 1.159,36 zł, zaś za okres od 1 października 2006 r. do 30 września 2007 r. na koncie garażowym zaksięgowane zostały wpłaty w wysokości 588,93 zł.

Ustalenia Sądu pierwszej instancji wskazują także, że uchwałą nr (...) z dnia 7 sierpnia 2002 r. K. Ł. i M. Ł. zostali członkami Polskiego Związku Działkowców. Jednocześnie przydzielono im działkę nr (...) o powierzchni 225 m⁽²⁾ znajdującą się w zasobach Rodziny Ogrodów Działkowych (...) w S.. Stosownie do § 33 Statutu, członkostwo oraz prawo użytkowania działki wygasa m.in. w razie śmierci członka Związku. W razie wygaśnięcia członkostwa Związku oraz prawa użytkowania działki w związku m.in. ze śmiercią, pierwszeństwo w nadaniu członkostwa i przydziale działki ma współmałżonek, a w dalszej kolejności pozostałe osoby bliskie. Jeżeli o członkostwo Związku i przydział działki ubiega się więcej niż jedna osoba bliska, wybór należy do zarządu pracowniczego ogrodu działkowego. Użytkownikiem tej działki ogrodniczej jest aktualnie powódka. Na działce oprócz nielicznych nasadzeń znajduje altanka wykonana z blachy. Pozwany jako spadkobierca M. Ł., pismem z 25 maja 2009 r. zwrócił się do Zarządu Ogródków Działkowych (...) w S. o wydanie ogródka działkowego, zajmowanego przez powódkę. Zarząd ten do chwili obecnej nie podjął decyzji co do zadysponowania działką nr (...). Pozwany nie występował o nadanie mu członkostwa Związku. Pismem z 17 listopada 2009 r. pozwany wezwał powódkę do przekazania mu tego ogródka działkowego, powołując się na postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku oraz fakt, że wolą zmarłego M. Ł. było, by to pozwany po jego śmierci użytkował ogródek działkowy.

Sąd pierwszej instancji ustalił nadto, że M. Ł. oraz powódka K. Ł. od dnia 31 grudnia 2001 r. byli współposiadaczami lokaty (...) o nr (...) - (...) - (...) - 0000 odnawialnej w systemie trzy miesięcznym. Na dzień 30 września 2004 r. saldo lokaty wynosiło 5.063,14 zł. Lokata ta została zlikwidowana przez powódkę w dniu 3 grudnia 2007 r. i opiewała wówczas na kwotę 5.472,92 zł. Sąd ten opisał też dalsze lokaty czynione przez powódkę z tych środków. Z ustaleń tych wynika, że spadkodawca i powódka byli też w okresie od stycznia 2004 r. do stycznia 2005 r. współposiadaczami lokaty terminowej dolarowej prowadzonej przez Bank (...) S.A. w W., Oddział w S., na której zebrane były środki wysokości 423,02 USD, przekazane w dniu 19 sierpnia 2005 r. przez powódkę na nowo otwarty na jej nazwisko rachunek lokaty terminowej. W dniu 6 sierpnia 2004 r. stan środków wynosił 422,61 USD. M. Ł. od dnia 1 stycznia 2004 r. nie posiadał już indywidualnego rachunku w Banku (...) S.A. Oddział w S., natomiast posiadał rachunek wspólny z powódką o numerze (...). Na rachunku tym w dniu 3 listopada 2003 r. złożono depozyt nr (...) w kwocie 13.093,06 zł, który po kapitalizacji zlikwidowano w dniu 10 maja 2004 r. Również w dniu 3 listopada 2003 r. założono depozyt nr (...) na kwotę 23.351,14 zł, który po kapitalizacji zlikwidowano w dniu 10 maja 2004 r. W dniu 27 listopada 2003 r. założono depozyt nr (...) na kwotę 12.000 zł, który po kapitalizacji zlikwidowano w dniu 3 sierpnia 2004 r. Także w dniu 27 listopada 2003 r. założono depozyt nr (...) na kwotę 11.000 zł, który po kapitalizacji zlikwidowano w dniu 3 sierpnia 2004 r. W dniu 10 maja 2004 r. założono depozyty nr (...) na kwotę 13.278,18 zł oraz nr (...) na kwotę 23.683,16 zł, które z kolei zlikwidowano w dniu 3 sierpnia 2004 r. W dniu 3 sierpnia 2004 r. na 3 dni przed śmiercią spadkodawcy K. Ł. wypłaciła środki z tytułu zlikwidowanych rachunków lokat prowadzonych w (...) Banku w łącznej kwocie 60.302,54 zł. W dniu 16 listopada 2004 r. powódka K. Ł. wpłaciła na rzecz M. W. kwotę 10.000 zł. W tytule przelewu wskazano „za opiekę nad bratem M. Ł.”.

Sąd Okręgowy ustalił, że Bank (...) S.A. I Oddział w S. nie prowadził rachunku na rzecz M. Ł.. Spadkodawca nie posiadał także rachunku w Banku (...) S.A. we W., Banku (...) S.A. w K., w (...) Banku (...) S.A. w K. ani w Banku (...) S.A. w W.. Bank (...) S.A. prowadził rachunek spadkobiercy do dnia 10 września 2004 r. i na wniosek powódki zamknął go ze stanem oszczędności w kwocie 1.397,49 zł. Na ten rachunek przekazywana była emerytura spadkodawcy. W dniu 10 września 2004 r. kwota 1.397,49 zł została przekazana K. Ł. zgodnie z dyspozycją posiadacza rachunku indywidualnego w sprawie przeznaczenia wkładu oszczędnościowego na wypadek śmierci. Część środków zgromadzonych na rachunkach bankowych powódka wykorzystwała na koszty związane z chorobą i późniejszą rehabilitacją po urazie nogi. Przed śmiercią spadkodawcy powódka wydała na ten cel około 1.700 zł.

Z ustaleń tego Sądu wynika, że w dniu 25 lutego 2007 r. powódka zwróciła się pisemnie do pozwanego z żądaniem zapłaty kwoty 61.250 zł tytułem przysługującego jej zachowku, w terminie 14 dni od otrzymania wezwania. Pozwany w odpowiedzi podał, że kwota zachowku powinna być ustalona przez obie strony. Jednocześnie wskazał na charakter pracy i konieczność wyjazdu za granicę oświadczając, że do sprawy negocjacji dotyczących wysokości zachowku przystąpi po powrocie do kraju, w terminie pięciu miesięcy.

Sąd ten wskazał nadto, że spadkodawca M. Ł. nie posiadał majątku osobistego, nie dokonywał darowizn na rzecz powódki. Ustalił, że powódka ponosiła koszty związane z utrzymaniem samochodu osobowego pozostawionego przez spadkodawcę oraz koszty ubezpieczenia i utrzymania lokalu przy ul. (...) w S., w okresie od śmierci M. Ł. do grudnia 2006 r. w następujących kwotach: zaliczka na zarząd w kwocie 2.677,63 zł, fundusz remontowy za okres 7 miesięcy 221,34 zł, ubezpieczenie mieszkania w (...) w kwocie 282 zł, podatek z tytułu opłaty za prawo wieczystego użytkowania 56,01 zł, podatek od nieruchomości 127,80 zł. Na dzień 31 grudnia 2005 r. stan konta dla lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. wykazywał zadłużenie w kwocie 566,53 zł. Na dzień 13 sierpnia 2007 r. stan konta dla lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. wykazywał zadłużenie w kwocie 1.607,21 zł. Powódka od marca 2005 r. zaprzestała uiszczania opłat za fundusz remontowy związany z tym lokalem. Ostatniej wpłaty dokonała w styczniu 2007 r. Wpłata dotyczyła należności za listopad 2006 r. i grudzień 2006 r. Powódka nie zapłaciła zaliczki na zarząd za miesiąc styczeń i luty 2007 r. (127,81 zł miesięcznie). Łącznie kwota niezapłaconego przez powódkę należności z tego tytułu wyniosła 1.236,09 zł.

W ustaleniach wskazano także, że w 2002 r. w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S. został zamontowany domofon. Wykonanie tej usługi wyniosło 272,50 zł. W piśmie z dnia 21 stycznia 2010 r. pełnomocnik pozwanego G. J. zwrócił się do powódki K. Ł. o podanie numeru konta bankowego, na który zostanie przelana kwota 10.468,28 zł, wynikająca z wyroku Sądu Rejonowego Szczecin - Centrum sygn. akt I C 1034/09. Jednocześnie pełnomocnik w imieniu pozwanego złożył oświadczenie o potrąceniu z wierzytelnością zasądzoną wyrokiem Sądu kwoty 50.781,72 zł z tytułu rozliczenia 1/2 części środków zgromadzonych na rachunkach bankowych spadkodawcy i powódki. Pozwany wskazał, że po ustaleniach Sądu okazało się, że powódka nie poinformowała o składnikach majątku, których ujawnienie spowodowało konieczność złożenia zarzutu potrącenia. Pozwany wskazał, że należne obecnie powódce świadczenie, które zamierza spełnić niezwłocznie stanowi kwotę 10.468,28 zł. Pozwany wezwał także powódkę do oświadczenia się, w terminie 7 dni, co do uznania zarzutu potrącenia. Pozwem z dnia 4 grudnia 2008 r. powódka K. Ł. wystąpiła przeciwko G. J. o ustalenie, że samochód osobowy marki V. rocznik produkcji 1993, nr rejestracyjny (...) o wskazanym numerze silnika i nadwozia stanowi jej wyłączną własność. W uzasadnieniu pozwu wskazała, że ww. samochód został nabyty w 1992 r., w trakcie trwania jej konkubinatu z M. Ł., ze wspólnych środków finansowych. Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie wyrokiem zaocznym z dnia 4 lutego 2009 r. wydanym w sprawie o sygn. akt I C 783/09 ustalił, że samochód osobowy marki V. (...), szczegółowo opisany w sentencji stanowi własność powódki K. Ł..

Sąd Okręgowy ustalił też, że powódka K. Ł. ma 70 lat, od 2005 r. jest emeryturze. Otrzymuje emeryturę w kwocie 2.064 zł miesięcznie. Zamieszkuje w lokalu mieszkalnym przy ul. (...) w S.. Płaci opłaty związane z jego utrzymaniem w kwocie 574 zł miesięcznie. Powódka leczy się z powodu nadciśnienia, ma także kłopoty z chodzeniem (z uwagi na złamaną nogę i uszkodzony bark). W związku z tym okresowo korzysta z różnych zabiegów fizjoterapeutycznych, usprawniających, których koszty wynoszą 200 zł kwartalnie. Opłaty związane z użytkowaniem przez powódkę działki ogrodowej nr (...) w zasobach Rodzinnych Ogrodów Działkowych (...) w S. wynoszą 160 zł rocznie. Pozwany G. J. jest natomiast oficerem marynarki. Z tytułu wykonywanej pracy otrzymuje wynagrodzenie w kwocie 6.000 zł miesięcznie. Żona pozwanego przebywa na emeryturze i otrzymuje z tego tytułu świadczenia w kwocie 1.200 zł miesięcznie. Pozwany pomaga finansowo córce przebywającej na studiach doktoranckich w W.. Pozwanemu przysługuje własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. oraz właścicielem gruntów rolnych o powierzchni 8,92 ha, położone w miejscowości D.. Pozwany ma oszczędności w kwocie 80.000-90.000 zł. Zgodnie z zapisem testamentowym przeniósł na syna B. J. własność lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w S..

Na podstawie takich ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo uzasadnione.

Przytoczył treść art. 991 § 1 i 2 k.c. oraz wskazał na jego wykładnię. Przywołał także art. 931 § 1 k.c. i art. 992 k.c. Sąd ten stwierdził, że powódka co do zasady jest osobą uprawnioną do zachowku po M. Ł., jako że w dacie śmierci

spadkodawcy, tj. w dniu (...) r. była jego żoną. Sąd ten zaznaczył, że testamentem notarialnym z 22 października 1993 r., Rep. A nr (...), spadkodawca powołał do całości spadku jako jedyne spadkobiercę naturalnego syna G. J. oraz dokonał zapisu na rzecz wnuka B. J., syna G. i J. lokalu mieszkalnego, położonego przy ul. (...) w S.. Spadkodawca zapisał też „osobie, która w dniu jego śmierci będzie pozostawała z nim w związku małżeńskim wszystkie rzeczy ruchome będące jego własnością”. Gdyby zatem spadkodawca nie sporządził tego testamentu, to z uwagi że spadkodawca miał jedno dziecko - pozwanego G. J., powódka K. Ł. dziedziczyłaby spadek po mężu w wysokości 1/2 części. Ustalając wysokość zachowku należnego powódce, Sąd pierwszej instancji w zauważył, że w związku z tym, że w dacie śmierci spadkodawcy M. Ł., tj. w dniu (...) r. powódka nie była trwale niezdolna do pracy ani małoletnia to tytułem zachowku należy się jej 1/2 wartości udziału spadkowego, który by jej przypadła przy dziedziczeniu ustawowym (tj. 1/2), zatem udział powódki w masie spadkowej z tytułu zachowku wynosi 1/4.

Sąd Okręgowy wskazał na treść art. 922 § 1 k.c., art. 924 k.c., art. 925 k.c. i zaznaczył, że o składzie majątku spadkowego przesądza chwila śmierci spadkodawcy. Według tego Sądu ustalenie substratu zachowku jest operacją czysto rachunkową, od wartości aktywów odlicza się długi spadkowe. Sąd ten przyjął, że artykuł 993 k.c. nakazuje jednak uwzględniać, przy ustalaniu czystej wartości spadku, uczynione przez spadkodawcę zapisy i polecenia. Stąd też wartość zapisów i poleceń stanowi podstawę do obliczenia zachowku, nie odejmuje się ich od wartości aktywów, mimo że są długami spadkowymi. Do czystej wartości spadku dolicza się następnie wartość zapisów windykacyjnych oraz darowizn uczynionych przez spadkodawcę, także tych, które zostały już wykonane po jego śmierci. Należy też uznać, że przy ustalaniu wysokości zachowku dolicza się również kwoty dyspozycji na wypadek śmierci wypłacone osobom wskazanym przez posiadacza rachunku na podstawie art. 56 pr. bank. Kwoty te stanowią nieodpłatne przysporzenia, niewchodzące w skład spadku, ale należy je uwzględnić przy ustalaniu wysokości zachowku. Według tego Sądu spadkodawca dokonał dwóch zapisów testamentowych; zapisał wnukowi B. J. lokal mieszkalny położony przy ul. (...) w S. oraz „osobie, która w dniu jego śmierci będzie pozostawała z nim w związku małżeńskim wszystkie rzeczy ruchome będące jego własnością”. Zarówno zatem lokal mieszkalny położony przy ul. (...) w S. jak i ruchomości zdaniem Sądu Okręgowego podlegają zaliczeniu do wartości spadku.

Sąd pierwszej instancji przyjął, że w skład masy spadkowej po zmarłym M. Ł. wchodziły następujące składniki:

- lokal mieszkalny położony w S., przy ul. (...) o powierzchni 63,23 m⁽²⁾ w budynku wielorodzinnym, wraz z udziałem 54/10000 w częściach wspólnych budynku i w prawie wieczystego użytkowania działki gruntu nr (...), obręb (...), objęty księgą wieczystą Kw nr (...) o wartości 197.800 zł.

- grunty rolne położonych w miejscowości D., składające się z działek (...) o łącznej powierzchni 8,92 ha, objęte księgą wieczystą Kw nr (...) prowadzoną przez Sąd Rejonowy w Ostrzeszowie o wartości 45.000 zł.

- 1/2 kwoty 1.538,30 zł tj. kwota 769,15 zł jest to kwota stanowiąca w dniu 6 sierpnia 2004 r. wartość 422,61 USD (wyliczona według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego na ten dzień wynoszącego 3,64 zł) pochodząca z likwidacji lokaty terminowej dolarowej prowadzonej przez Bank (...) S.A. w W. (małżonkowie K. Ł. i M. Ł. byli jej współposiadaczami, czyli w skład masy spadkowej wchodzi 1/2 kwoty zgromadzonej na lokacie)

- 1/2 kwoty zgromadzonej w Banku (...) S.A. Oddział w S., tj. z kwoty 60.302,54 zł, kwota 30.151,27 zł (była to kwota wypłacona przez powódkę K. Ł. z tytułu zlikwidowanych rachunków lokat prowadzonych dla małżonków K. Ł. i M. Ł. którzy byli współposiadaczami konta czyli w skład masy spadkowej wchodzi 1/2 kwoty zgromadzonej na lokacie)

- 1/2 z kwoty 5.063,14 zł zgromadzonej na rachunku bankowym w Banku (...), tj. 2.531,57 zł.

Według tego Sądu substrat zachowku stanowią zatem kwoty 197.800 zł + 45.000 zł + 769,15 zł + 30.151,27 zł + 2.531,57 zł, co łącznie stanowi kwotę 69.062,99 zł.

Sąd Okręgowy szczegółowo odniósł się w swoich rozważaniach do kwestionowania przez powódkę wartości lokalu mieszkalnego położonego w S., przy ul. (...), wskazując, że wartość tej nieruchomości została ostatecznie ustalona w opinii przez biegłego sądowego K. B., który to dowód jest zdaniem tego Sądu, w pełni wiarygodny. Omówione

zostały także przyczyny dla których Sąd ten nie oparł swojego rozstrzygnięcia na opinii biegłej G. M., do której także zastrzeżenia zgłaszała powódka. Przy ocenie tej kwestii Sąd pierwszej instancji wskazał, że miał na uwadze podnoszone przez powódkę okoliczności co do czynienia licznych nakładów na przedmiotową nieruchomość zaznaczając, że przepisy dotyczące zachowku w tym względzie nie wypowiadają się w ogóle. Brak jest przy tym podstaw do uznania, że nakłady na spadek stanowią darowiznę czy zapisy windykacyjne w rozumieniu art. 993 - 996 k.c. lub tzw. inne przysporzenia w rozumieniu art. 997 k.c. Sąd ten miał na uwadze, że zgodnie z art. 686 k.p.c. w postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów zwykłych, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych, a stąd prawidłowa wykładnia powołanej regulacji prowadzi do wniosku, że ustawodawca wszystkie sporne kwestie dotyczące działu spadku do chwili działu spadku, w tym w zakresie rozliczenia nakładów, nakazuje rozstrzygać na drodze postępowania nieprocesowego o dział spadku. Uznał jednak, że w przypadku, gdy kwestia nakładów jest pomiędzy stronami bezsporna to sąd w procesie o zachówek również może w przedmiotowej kwestii jako bezspornej orzekać.

Sąd Okręgowy analizując dowód z zeznań powódki i pozwanego doszedł do wniosku, że nie sposób tylko na ich podstawie określić kto faktycznie dokonywał nakładów przed śmiercią spadkodawcy na lokal mieszkalny przy ul. (...) w S., w tym w postaci wymiany okien, instalacji centralnego ogrzewania i pieca CO, gdyż obie strony odmiennie przypisywały udział w czynieniu tych nakładów, powódka wskazywała na okres małżeństwa ze spadkodawcą, pozwany na okresie przed zawarciem przez ojca związku małżeńskiego z powódką. Jedynym niekwestionowanym przez strony nakładem poniesionym na ten lokal były koszty montażu domofonu. Zdaniem tego Sądu żadna ze stron w myśl art. 6 k.c. nie wykazała też za pomocą np. dowodów z rachunków, faktur, kto faktycznie czynił te nakłady. Zatem jedynym nakładem podlegającym zwrotowi mogą być w niniejszym postępowaniu ww. koszty montażu domofonu, wykazane przedłożoną przez powódkę fakturą w kwocie 272,50 zł pomniejszone o połowę, tj. kwota 136,25 zł jako, że druga ich część poniesiona została przez spadkodawcę, a ta nie podlega zwrotowi, gdyż stanowi majątek spadkowy.

W ocenie tego Sądu w skład masy spadkowej nie wchodzi samochód osobowy marki V., a kwestia jego własności została rozstrzygnięta w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy Szczecin- Centrum w Szczecinie. W skład tej masy nie wchodzi także prawo użytkowania działki nr (...) o powierzchni 225 m⁽²⁾, znajdującej się w zasobach Rodzinnych Ogrodów Działkowych (...) w S.. Z przepisów dotyczących tego Związku wynika, że prawo użytkowania wygasa na skutek śmierci członka, a tym samym nie podlega ono dziedziczeniu, a więc nie wchodzi do spadku po zmarłym. Jednak w skład masy spadkowej wchodzi wierzytelności wynikające z prawa do nasadzeń i urządzeń znajdujących się na działce, które prawnie stanowiły własność zmarłego członka Związku. Pozwany jednak nie występował do Zarządu Rodzinnych Ogrodów Działkowych (...) o nadanie mu członkostwa, nie występował też do ROD o zwrot nasadzeń. Sąd Okręgowy wskazał przy tym, że uchwałą Nr (...) z dnia 7 sierpnia 2002 r. przyjęto powódkę na członka PZD, zaś działkę nr (...) o pow. 225 m⁽²⁾ znajdującą się w zasobach Rodzinnych Ogrodów Działkowych (...) w S. przydzielono zarówno powódce jak i spadkodawcy M. Ł.. Działka ta zatem w dalszym ciągu przysługuje powódce, zaś udział w niej, przysługujący spadkodawcy, nie podlega dziedziczeniu. Sąd ten zaznaczył, że pozwany nie wykazał w jakim zakresie wskazane nasadzenia (podane jedynie przez powódkę, a stanowiące nieliczne krzewy i drzewa owocowe) oraz instalacja wodna i blaszany budynek gospodarczy zwiększają i w jaki sposób uprawnienie powódki do korzystania z tej działki. Zgłoszony przez pozwanego wniosek dowodowy z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości nie miał na celu wykazania wartości tych nasadzeń i urządzeń.

Ustalając wysokość zachowku Sąd Okręgowy wziął pod uwagę długi spadkowe, na które składają się koszty pogrzebu spadkodawcy M. Ł. poniesione przez powódkę w ogólnej kwocie 2.658,34 zł. oraz poniesione przez powódkę wydatki związane z obsługą prawną w kwocie 1.440 zł, dotyczące sprawy spadkowej przeprowadzonej po śmierci spadkodawcy M. Ł., które zdaniem tego Sądu również mogą zostać uznane za tzw. długi spadkowe. Stąd łączna kwota tzw. długów spadkowych, pomniejszających czynną wartość spadku wyniosła 4.098,34 zł. przy czym Sąd ten zaznaczył, że ostatecznie powódka nie domagała się rozliczenia tych należności, jak również należności powstałych po śmierci spadkodawcy związanych z lokalem mieszkalnym przy ul. (...) w S. oraz garażem i miejscem parkingowym. Sąd

ten przyznał rację pozwanemu, który kwestionował te należności jako obciążające bowiem powstały po śmierci spadkodawcy, nie stanowią zatem długów spadkowych.

Odnosząc się do twierdzeń powódki dotyczących zaliczenia do dokonanego przez spadkodawcę na jej rzecz jako małżonki zapisu środków finansowych zgromadzonych na szczegółowo opisanych w stanie faktycznym rachunkach bankowych i lokatach terminowych, Sąd pierwszej instancji wskazał na ugruntowane w doktrynie i orzecznictwie stanowisko, że pieniądze mogą być zaliczone do rzeczy ruchomych jedynie wtedy gdy występują jako „fizyczne znaki pieniężne”, a nie środki finansowe zgromadzone w bankach. Zatem Sąd ten uznał, że zapisem testamentowym uczynionym na rzecz powódki nie objęto środków finansowych zgromadzonych przez spadkodawcę w bankach. Nie podzielił też twierdzenia pozwanego, że środki finansowe zgromadzone na rachunkach bankowych spadkodawcy i powódki po śmierci spadkodawcy należy traktować jako darowiznę uczynioną na rzecz powódki. W okresie trwania związku małżeńskiego powódki z M. Ł. w ich małżeństwie obowiązywał ustrój majątkowy małżeński, zatem środki zgromadzone na tych rachunkach w po śmierci męża, w połowie weszły do majątku spadkowego, a w połowie stanowią wyłączną własność powódki. Sąd Okręgowy zaznaczył przy tym, że powódka nie zaliczyła do substratu spadku wartości ruchomości z zapisu testamentowego podlegających uwzględnieniu przy wyliczeniu należnego jej zachowku, nie podjęła nawet próby określenia ich w piśmie procesowym z nazwy, czy wskazania ich wartości. Określiła je dopiero w swoich zeznaniach. Na liczne propozycje pozwanego odbioru tych ruchomości składane w toku procesu nie reagowała. Nie przeczyła twierdzeniom pozwanego, iż nie przedstawiają one większej wartości, w większości są to przedmioty nabyte przez spadkodawcę w okresie trwania jego związku konkubenckiego z matką pozwanego J. J., stare i zużyte. Część tych przedmiotów, co potwierdziła sama powódka spadkodawca zabrał i pozostawił w lokalu mieszkalnym powódki w okresie kiedy z nią zamieszkał. Powódka domagając się wydania rzeczy ruchomych z zapisu dotychczas nie podjęła żadnych czynności zmierzających do określenia pozwanemu miejsca i terminu wydania tych nieruchomości. Brak zatem podstaw do przyjęcia, że pozwany zatrzymał i bezzasadnie odmawia wydania powódce „rzeczy ruchomych” z zapisu i nakazania pozwanemu ich wydania powódce w oparciu o przepis art. 222 § 1 k.c.

Sąd pierwszej instancji uwzględnił zarzut potrącenia wierzytelności należnej powódce od pozwanego tytułem zachowku z częścią należności pozwanego zatrzymaną przez powódkę ze środków finansowych zgromadzonych na rachunku bankowym M. Ł. oraz wspólnym powódki i spadkodawcy. Do spadku należała 1/2 zgromadzonych tam środków w dacie śmierci spadkodawcy, tj. kwota 33.451,99 zł. Pozwany nie kwestionował, że z należności tych powódka przeznaczyła na własne leczenie kwotę 1.700 zł, zatem kwotę zatrzymanych środków pomniejszono o tę należność. Do spadku weszła zatem kwota 31.751,99 zł. Ponieważ do spadku podlegają zaliczeniu także środki finansowe stanowiące dyspozycję na wypadek śmierci, a taką uczynił spadkodawca na rzecz żony, kwota 698, 74 zł, jako połowa z kwoty 1.397,49 zł podlegała również zaliczeniu do substratu spadku. Zatem należny powódce zachówek wyniósł 69.062,99 + 698,74 zł. Uwzględniając zatem zarzut potrąceniu zgłoszony przez pozwanego w zakresie połowy środków finansowych zatrzymanych przez powódkę, które weszły do spadku oraz kwotę zasądzoną już na rzecz powódki tytułem zachowku na mocy wyroku Sądu II instancji wydanego w niniejszej sprawie (10.468,28 zł), a następnie doliczając do tego połowę nakładów na domofon (136,25 zł) pozwany powinien zapłacić powódce kwotę 26.280,23 zł wraz z ustawowymi odsetkami. W pozostałym zakresie zarzut potrącenia Sąd ten uznał za niezasadny z uwagi brak wykazania przez pozwanego złożenia powódce przez pozwanego oświadczenia o potrąceniu również tej wierzytelności z wierzytelnością powódki. Pozwany domagał się potrącenia z należnym powódce zachowkiem odszkodowania należne od powódki z tytułu bezumownego korzystania z lokalu mieszkalnego przy ul (...) w S. w okresie od września 2004 r. do lutego 2007 r. które ostatecznie określił na kwotę 30.000 zł. Sąd powołał przy tym treść art. 498 § 1 i 2 k.c. stwierdzając, że i ten zarzut zgłoszony przez pełnomocnika powoda powinien być poprzedzony umocowaniem pełnomocnika przez pozwanego do złożenia tego oświadczenia. W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone jako niezasadne.

O odsetkach od zasądzonej kwoty Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c., zasądzając je od dnia następnego po dniu wydania wyroku, bowiem wysokość masy spadkowej, a w niniejszej sprawie stanowiącej równowartość 1/6 udziału w nieruchomościach i środkach finansowych została ustalona według stanu rzeczy

istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy, a zatem uzasadnione jest przyznanie odsetek dopiero od chwili wyrokowania. Miał też na uwadze okoliczności tej sprawy, a więc kwestionowanie wartości nieruchomości lokalowej przez powódkę, jak i zatrzymanie przez nią środków finansowych należących do spadku jeszcze w 2004 r., a także wypłatę przez pozwanego części kwoty zasądzonej wyrokiem Sądu II instancji. Dlatego Sąd ten uznał, że w pozostałym zakresie roszczenie dotyczące odsetek ustawowych za wcześniejszy okres odnośnie żądania powódki podlegało oddaleniu.

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że nie znalazł podstawy do rozłożenia zasądzonej tytułem zachowku kwoty na raty, zgodnie z dyspozycją art. 320 k.p.c., bowiem nie jest ona bardzo wysoka, a sytuacja materialna pozwanego umożliwia mu dokonanie jednorazowej zapłaty. Poza tym, niniejszy proces toczy się od 2007 r. a zatem od długiego czasu, od którego to pozwany musiał się liczyć z koniecznością zapłaty zachowku. Sąd ten omówił także przeprowadzone w tej sprawie dowody, które stanowiły podstawę jego ustaleń, wyjaśniając przyczyny dla których uznał je za wiarygodne.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie zasad poniesienia kosztów procesu zostało wydane na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

Apelację od tego wyroku wywiodła powódka, zaskarżając go w części to jest:

- 1) co do punktu II sentencji, oddalającej powództwo
- 2) co do punktu III sentencji w części obciążającej kosztami procesu oraz kosztami sądowymi powódkę.

Zaskarżonemu wyrokowi apelująca zarzuciła:

1) naruszenie prawa procesowego, a w tym naruszenie art. 227 kc, art. 233 par. 1 kpc, 278 kpc poprzez oparcie przez Sąd Okręgowy ustaleń w zakresie wartości lokalu mieszkalnego położonego w S. przy ul. (...) na opinii biegłego K. B. oraz zaniechanie przeprowadzenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłej G. M. pomimo, że opinia biegłego sądowego K. B. była niekompletna, nie uwzględniała wartości nakładów poczynionych przez powódkę wraz z M. Ł., nie odpowiadała faktycznemu stanowi lokalu, wykonana została metodą porównawczą odnoszącą się do transakcji sprzedaży innych lokali, nie zbliżonych do nieruchomości będących przedmiotem opinii, nie uwzględniła szeregu nakładów poniesionych przez powódkę na lokal, a biegły nie potrafił w sposób przekonujący wyjaśnić tych nieścisłości, a zatem Sąd Okręgowy dopuścił się przekroczenia zasady swobodnej oceny dowodów zastępując ją dowolną oceną dowodów poprzez przyjęcie za właściwej opinii biegłego B. a nie biegłej M. bez zestawienia tych opinii ze sobą, w oparciu o subiektywne odczucia, nie bazujące na obiektywnych walorach i błędach obu opinii.

2) naruszenie prawa materialnego, a w tym naruszenie art. 498 par. 1 i 2 kc oraz art. 968 par. 1 kc i art. 970 kc w zw. z art. 45 kc i 46 par. 1 kc oraz par. 3 testamentu sporządzonego 22.10.21993 r. przez M. Ł. poprzez uwzględnienie przez Sąd Okręgowy oświadczenia o potrąceniu dokonanego przez pozwanego, wyrażające się w błędnym uznaniu że wywołuje ono skutek w postaci skutecznego potrącenia wierzytelności pozwanego o zwrot połowy środków finansowych zatrzymanych przez powódkę z wierzytelnością powódki o zapłatę zachowku pomimo że pozwanemu nie przysługiwała wierzytelność względem pozwanej, bowiem do pozwanej należały wszystkie należności pieniężne zgromadzone w gotówce z racji posiadania 1/2 udziału w majątku wspólnym pozwanej i spadkodawcy oraz z racji przysługiwania jej prawa do zatrzymania drugiej połowy środków finansowych, jako zapisanych jej w testamencie;

3) naruszenie prawa materialnego, a w tym naruszenie art. 455 kc i art. 481 par. 1 kc w zw. z art. 991 par. 1 i 2 kc, art. 925 kc i art. 1007 kc. poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki odsetek od kwoty należnego zachowku liczonych od dnia 18 grudnia 2014 r., to jest od dnia następującego po wydaniu skarżonego wyroku, gdy tymczasem odsetki te powinny zostać zasądzone począwszy od dnia 12 marca 2007 r. jako pierwszego dnia następującego po upływie terminu do zapłaty zachowku, wyznaczonego pozwanemu w wezwaniu do zapłaty wystosowanym przez powódkę w piśmie z 04 czerwca 2007 r.;

4) naruszenie prawa procesowego, a w tym naruszenie art. 98 kpc oraz art. 100 kpc poprzez stosunkowe rozdzielenie kosztów procesu i kosztów sądowych pomiędzy strony i obciążenie powódki kosztami w wysokości 65,8% pomimo,

że powództwo powinno zostać uwzględnione w całości, a zatem koszty postępowania powinny zostać zasądzone od pozwanego na rzecz powódki w całości.

Wskazując na powyższe zarzuty apelująca wniosła o uchylenie skarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji ewentualnie

o jego zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

a) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki dodatkowo kwoty 48.988,04 (czterdzieści osiem tysięcy dziewięćset osiemdziesiąt osiem złotych 04/100) oraz

b) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki odsetek ustawowych od przyznanej powódce kwoty zachowku, a naliczanych począwszy od dnia 12 marca 2007 r. do dnia zapłaty,

c) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu wliczając w to koszty zastępstwa procesowego w całości oraz obciążenie.

Apelująca wniosła również o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania sądowego w całości, wliczając w to koszty zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na tę apelację pozwany wniosł o jej oddalenie i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki jest bezzasadna.

Tytułem wstępu należy wskazać, że prawidłowe rozstrzygnięcie każdej sprawy uzależnione jest od spełnienia przez Sąd meriti dwóch naczelnych obowiązków procesowych, tj. przeprowadzenia postępowania dowodowego w sposób określony przepisami oraz dokonania wszechstronnej oceny całokształtu ujawnionych okoliczności. Rozstrzygnięcie to winno również znajdować oparcie w przepisach prawa materialnego adekwatnych do poczynionych ustaleń faktycznych. Z kolei istotą postępowania apelacyjnego jest zbadanie zasadności podstaw zarzutów skierowanych przeciwko orzeczeniu Sądu pierwszej instancji, bowiem mimo że postępowanie drugoinstancyjne jest postępowaniem merytorycznym, to jednak ma ono charakter kontrolny. Sąd Odwoławczy orzeka przy tym w oparciu o całokształt zgromadzonego materiału dowodowego, dokonując na nowo jego własnej, samodzielnej i swobodnej oceny.

W ocenie Sądu Odwoławczego Sąd Okręgowy dokonał w niniejszej sprawie zasadniczo prawidłowych ustaleń faktycznych w zakresie istotnym dla jej rozstrzygnięcia. W tych okolicznościach ustalenia te Sąd Apelacyjny co do zasady podziela i przyjmuje za własne, czyniąc integralną częścią swojego stanowiska i uznając za zbędne ich ponowne przytaczanie w tym miejscu (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1998 r., III CKN 792/98, OSNC 1999, nr 4, poz. 83; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 sierpnia 2001 roku, V CKN 348/00, LEX nr 52761, Prok. i Pr. 2002/6/40).

W tym miejscu Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że nie jest związany zarzutami dotyczącymi prawa materialnego, gdyż zastosowanie przepisów tego prawa musi badać z urzędu, natomiast w zakresie prawidłowości procedowania przez Sąd pierwszej instancji wiążą go tylko te zarzuty, które zostały wyartykułowane w apelacji poza nieważnością postępowania, którą także musi wziąć pod uwagę z urzędu. W pierwszej kolejności zatem tutejszy Sąd stwierdza, że nie dopatrywał się aby postępowanie w tej sprawie toczyło się z naruszeniem art. 379 k.p.c. co skutkowałoby jego nieważnością.

Sąd Okręgowy miał rozpoznać w tej sprawie zgłoszone przez powódkę wobec pozwanego żądanie zapłaty kwoty 67.173,22 zł tytułem zachowku po spadkodawcy M. Ł., który był mężem powódki, a ojcem pozwanego – jedyne

spadkobiercy testamentowego. Powódka domagała się także zapłaty innych kwot: nakładów czynionych przez nią i spadkodawcę na nieruchomości – lokal mieszkalny położony w S. przy ul. (...), a także 1/2 środków finansowych zgromadzonych na rachunkach bankowych, których spadkodawca był współwłaścicielem i realizacji w ten sposób przez pozwanego zapisu określonego w § 3 testamentu oraz wydania powódce wszystkich ruchomości.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela stanowisko tego Sądu w zakresie stwierdzenia, że powódce K. Ł. co do zasady przysługuje roszczenie o zachówek, bowiem wynika ono wprost z przepisu art. 991 § 1 k.c. który wskazuje, że zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy należy się zachówek, stanowiący połowę wartości udziału jaki osoby te nabyłyby w drodze dziedziczenia ustawowego. Za trafne także należało uznać stanowisko tego Sądu w zakresie wyliczonego na podstawie przepisów dotyczących spadków udziału, jaki powódka uzyskalaby w spadku, gdyby doszło do dziedziczenia ustawowego na podstawie art. 931 § 1 k.c. jako, że małżonek i dzieci spadkodawcy dziedziczą spadek z ustawy w częściach równych. Zgodzić trzeba się także z tą częścią rozważań Sądu pierwszej instancji, z której wynika, że powódka na dzień śmierci spadkodawcy M. Ł. nie była osobą małoletnią ani trwale niezdolną do pracy, co nakazuje przyjęcie, że ułamek określający jej zachówek zgodnie z art. 991 § 1 k.c. wynosi połowę udziału w spadku przy dziedziczeniu ustawowym. Zatem zachówek powódki powinien odpowiadać 1/4 wartości jego substratu (1/2 z 1/2). Omyłkowo zapewne w treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd ten wskazał na ustalenie „masy spadkowej, a w niniejszej sprawie stanowiącej równowartość 1/6 udziału w nieruchomościach i środkach finansowych została ustalona według stanu rzeczy (...)”, bowiem taki ułamek nie pojawia się w jego wyliczeniach i wielkości zasądzone z tytułu zachowku nie odnoszą się do takiego ułamka ustalonej wartości spadku.

Sąd Apelacyjny zauważa, że przepisy proceduralne w razie ich zmiany w toku procesu mogą znaleźć zastosowanie w sprawie wszczętej przed taką zmianą; cezurą może być w takim przypadku postępowanie w drugiej instancji. W przepisach przejściowych ustawodawca zawiera zwykle regulacje tych kwestii. Jeżeli zaś chodzi o przepisy prawa materialnego to zasadą jest, że dla oceny zgłoszonych przed sądem roszczeń sąd orzekający stosuje przepisy prawa materialnego obowiązujące w dacie zaistnienia określonych okoliczności faktycznych, z których strona roszczenia te wywodzi.

Na gruncie prawa spadkowego podkreślenia wymaga, że zgodnie z przepisem art. 922 § 1 k.c. prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedna lub kilka osób stosownie do księgi czwartej kodeksu cywilnego - spadki. Kolejną istotną regulację ustawodawca zawarł w przepisie art. 924 k.c. zgodnie z którym spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy. Natomiast spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku (art. 925 k.c.). Regulacje te wskazują, że w prawie spadkowym wyjątkowe znaczenie dla oceny wszelkich istotnych kwestii związanych z dziedziczeniem ustawodawca wiąże z chwilą śmierci spadkodawcy. Zatem zgodnie z wyżej przedstawionymi zasadami także wszelkie roszczenia wynikłe na tle spadkobrania powinny także co do zasady być oceniane w świetle przepisów prawa materialnego obowiązującego w dacie śmierci spadkodawcy. W tym przypadku jednak za takim wyznaczeniem brzmienia prawa materialnego, które musi być stosowane w konkretnym przypadku przemawia także wprost regulacja art. LI przepisów wprowadzających kodeks cywilny. Zgodnie z nią do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, o ile przepisy poniższe nie stanowią inaczej. W tych przepisach zaś mowa jest o testamentach, ich odwołaniu, umowach o zrzeczenie się dziedziczenia, umowach zbycia spadku, o dziale spadku oraz o dziedziczeniu ustawowym Skarbu Państwa.

Koniecznym jest zatem, zdaniem tutejszego Sądu zwrócenie uwagi na fakt, że spadkodawca M. Ł., jak prawidłowo ustalił to Sąd Okręgowy, zmarł w dniu (...) r. zatem ta data winna być wyznacznikiem dla ustalenia stanu prawnego w zakresie brzmienia przepisów prawa materialnego regulującego kwestie zachowku. Przepisy te zatem będą mieć w tej sprawie zastosowanie w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 22 kwietnia 2011 r.) zmieniającej przepisy tego kodeksu z dniem 23 października 2011 r. Obowiązujący w dacie 6 sierpnia 2004 r. przepis art. 993 k.c. miał zaś następujące brzmienie: przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny uczynione przez spadkodawcę. Nie ulega wątpliwości na gruncie przepisów prawa materialnego, że odpowiedzialność spadkobiercy wobec uprawnionego do zachowku nie jest nieograniczona. Ograniczenia takie ustawodawca przewidział w art. 998 k.c. i 999 k.c. Zgodnie z art. 998 § 1 k.c. (w brzmieniu sprzed

wyżej wskazanej zmiany kodeksu cywilnego) jeżeli uprawniony do zachowku jest powołany do dziedziczenia, ponosi on odpowiedzialność za zapisy i polecenia tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej wartość udziału spadkowego, który stanowi podstawę do obliczenia należnego uprawnionemu zachowku. W § 2 zastrzeżono, że przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy zapis na rzecz uprawnionego do zachowku został obciążony dalszym zapisem lub poleceniem albo uczyniony pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu. Natomiast przepis art. 999 k.c. stanowi, że jeżeli spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku, jego odpowiedzialność ogranicza się tylko do wysokości przekraczającej jego własny zachówek.

Sąd Apelacyjny zaznacza, że na gruncie tej sprawy nie ulega wątpliwości, że pozwany K. J. jest synem spadkodawcy. Okoliczność tę co prawda kwestionowała powódka w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, jednakże przeprowadzony w tamtym postępowaniu dowód w postaci opinii biegłych z zakresu badań molekularno - genetycznych (k. 156-157 akt III Ns 2532/04) wykazał, że stwierdzenie zawarte w testamentie M. Ł., o tym, że ustanowiony spadkobiercą K. J. jest jego naturalnym synem polega na prawdzie. Zatem na podstawie art. 991 § 1 k.c. jest on uprawniony do zachowku jako zstępny spadkodawcy na takich samych zasadach jak powódka. Jako jedyne dziecko M. Ł. dziedzicząc spadek z ustawy razem z żoną spadkodawcy uzyskalby on udział wynoszący 1/2 spadku. Ponieważ w dacie śmierci ojca nie był małoletni i nie orzeczono wobec niego niezdolności do pracy K. J. byłby uprawniony do zachowku odpowiadającego połowie udziału spadkowego przypadającego mu z ustawy.

Sąd Odwoławczy zwraca także uwagę na prawidłowo ustalony przez Sąd Okręgowy fakt, że testamentem sporządzonym w formie aktu notarialnego spadkodawca M. Ł. dokonał dwóch zapisów. Pierwszym z nich spadkodawca zapisał lokal mieszkalny położony przy ul. (...) w S. naturalnemu wnukowi B. J., synowi G. i J.. Spadkodawca zapisał też „osobie, która w dniu jego śmierci będzie pozostawała z nim w związku małżeńskim” wszystkie rzeczy ruchome będące jego własnością. Osoba tą jest powódka K. Ł.. Apelująca formułując swoje roszczenia zapomina, że zapisy te zostały w istocie wykonane. Przypomnieć trzeba bowiem, że pozwany bezspornie wykonał zapis w zakresie przeniesienia własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) zgodnie z ciążącym na nim obowiązkiem nałożonym przez spadkodawcę. Powódka K. Ł. natomiast jeszcze przed śmiercią męża wypłaciła z rachunków bankowych w Banku (...) S.A. Oddział w S., których był on współwłaścicielem kwoty zgromadzonych tam oszczędności w wysokości łącznej 60.302,54 zł. Nadto na dzień śmierci spadkodawcy (...) r. stan środków wynosił 422,61 USD.

W dacie śmierci M. Ł. w (...) Banku I Oddział w S. na lokacie (...) założonej 31 grudnia 2001 r. ulokowane były także środki pieniężne, a saldo tej lokaty na dzień 30 września 2004 r. wynosiło 5.063,14 zł. Lokata ta została zlikwidowana przez powódkę w dniu 3 grudnia 2007 r. i opiewała wówczas na kwotę 5.472,92 zł, a K. Ł. nie rozliczyła się z pozwanym z tych środków i zainwestowała je dalej. Do spadku weszły także, jak prawidłowo ustalił to Sąd Okręgowy oszczędności w dolarach USA, zgromadzone w Banku (...) S.A. Oddział w S. w kwocie 421,33 USD wg. stanu na dzień 1 stycznia 2004 r. Środki z tego rachunku w wysokości 423,02 USD zgodnie z dyspozycją powódki zostały w dniu 19 sierpnia 2005 r. przekazane na nowo otwarty na jej nazwisko rachunek lokaty terminowej, pozwany nie uzyskał z tego tytułu żadnej kwoty. Prawidłowe ustalenia Sądu pierwszej instancji wskazują także, że część rzeczy ruchomych, które stanowiły własność M. Ł. została przeniesiona do mieszkania powódki, w którym wspólnie z nią spadkodawca zamieszkiwał. Powódka zabrała też według swojego uznania rzeczy ruchome z mieszkania przy ul. (...) (np. zlewozmywak). Z materiału dowodowego tej sprawy wynika bowiem, że wszystkie ruchomości spadkodawcy w dacie jego śmierci pozostawały w jej dyspozycji. Lokal mieszkalny przy ul. (...) w S., gdzie mogła znajdować się jeszcze część rzeczy należących do M. Ł. był w posiadaniu K. Ł. do dnia 25 lutego 2007 r. a więc przez ponad dwa i pół roku. Dopiero w dniu 25 lutego 2007 roku powódka przekazała protokołem pozwanemu wyżej opisany lokal, a do daty jego wydania w lokalu tym zamieszkiwała siostrzenica powódki.

W tych okolicznościach materiał dowodowy sprawy pozwala na stwierdzenie, że pozwany jako spadkobierca testamentowy, jednocześnie uprawniony do zachowku w wysokości takiej samej jak zachówek powódki wykonał ciążący na nim zapis w zakresie przeniesienia własności lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w S. na rzecz uprawnionego. Nadto co do samochodu osobowego V., to pozwany przeniósł na powódkę udział spadkodawcy w tej rzeczy wykonując tym samym zapis testamentowy. W zakresie pozostałych rzeczy ruchomych natomiast, pozostawił je w dyspozycji powódki przez ponad dwa i pół roku, dając jej możliwość zadysponowania nimi w dowolny sposób. Zwracając

lokal mieszkalny 25 lutego 2007 roku pozwanemu powódka zadysponowała także ewentualnymi ruchomościami znajdującymi się w tym lokalu. Co do środków pieniężnych, zgromadzonych w bankach przez spadkodawcę na jego rachunkach lub na rachunkach stanowiących jego współwłasność z żoną K. Ł., to ona w całości je przejęła i zużyła lub zadysponowała nimi na własne cele, nie rozliczając się z pozwanym jako spadkobiercą, a wręcz zatajając przed nim w części istnienie takich środków. Zatem w istocie sama wykonała istniejący w jej mniemaniu w tym zakresie zapis.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w tych okolicznościach należało uznać, że pozwany aż z naddatkiem został rozliczony z ciążącego na nim obowiązku zapłaty na rzecz powódki zachowku, który powinien uwzględnić - zgodnie z przytoczonymi wyżej przepisami - wykonane zapisy i fakt, że w spadku który uzyskał pozostały wyłącznie nieruchomości - grunty rolne i leśne położone w miejscowości D. o niekwestionowanej przez strony wartości 45.000 zł. wartość ta nie pokrywa jego zachowku. Podkreślić przy tym należy jeszcze, że K. J. zapłacił już powódce na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie II Wydział Cywilny Odwoławczy z dnia 31 maja 2010 r. w sprawie o sygn. akt II Ca 398/10 kwotę 10.468,28 zł. a nadto w wyroku zaskarżonym obecnie jedynie przez powódkę zasądzono od niego z tego tytułu kolejną kwotę 26.280, 23 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty. Wyrok Sądu Okręgowego z dnia 17 grudnia 2014 r. w tej sprawie w punkcie pierwszym jest już prawomocny, bowiem powódka zaskarżyła go jedynie w części - co do punktu drugiego w którym jej powództwo w pozostałej części zostało oddalone oraz co do punktu trzeciego traktującego o kosztach. Pozwana zatem, poza wypłaconymi przez siebie i samodzielnie rozdysponowanymi kwotami oszczędności stanowiących przynajmniej w połowie masę spadkową po M. Ł. (60.302,54 zł + 5.472,92 zł + 1.397,49 zł + 422,61 USD), zatrzymanymi według uznania rzeczami ruchomymi (których spisu ani wartości nie podała) oraz przekazanym jej udziałem we współwłasności samochodu V. (...) uzyskała tytułem zachowku dalszą kwotę 36.748.51 zł z wyroków sądowych.

Zawarta w apelacji powódki argumentacja zupełnie pomija fakt, że tak wyliczony zachówek przewyższa zachówek należny także pozwanemu jako spadkobiercy ustawowemu, a tym samym wykracza poza jego obowiązek zapłaty z tego tytułu.

Argumentacja powódki odnosząca się do wadliwości opinii biegłego, którą Sąd Okręgowy przyjął za podstawę swoich ustaleń pozostaje całkowicie bezzasadna. Na obecnym etapie postępowania opinia ta została zaktualizowana, z uwagi na fakt, że od jej sporządzenia przed sądem pierwszej instancji 1 marca 2014 r. upłynęło 12 miesięcy. Jednak fakt ten nie zmienił znacząco wartości tej nieruchomości, co mogłoby w istotny sposób korygować wysokość zachowków powódki i pozwanego. Biegły ponadto w sposób przekonywający wyjaśnił zasady na jakich oparł się przy sporządzaniu tej opinii. Powódka pozostaje w całkowicie błędnym przekonaniu, że podnoszone przez nią szczegółowe okoliczności odnośnie położenia nieruchomości w sposób diametralnie różny od ustaleń biegłego kształtują popyt i mają tym samym wpływ na cenę lokalu. Biegły także wbrew sugestiom apelującej w sposób prawidłowy do porównania kwalifikował wyłącznie lokale samodzielne, które były przedmiotem obrotu, niezależnie od tego czy w budynku w jakim były usytuowane znajdują się także lokale, które samodzielne nie są. W ocenie tutejszego Sądu zasadnym jest wskazywanie przez biegłego na fakt, że klienci zainteresowani nabyciem lokalu dokonują rozróżnienia na budownictwo stare – przedwojenne, powojenne, a z późniejszych lat określają też technologię – wielka płyta, cegła itp. W odniesieniu do budynków wybudowanych przed wojną nie różnicują już szczegółowo dat w jakich budynek został wzniesiony, a raczej jeżeli już to analizują jego stan techniczny. Powódka zapomina nadto o tym, że budynek przy ul. (...) dopiero po śmierci spadkodawcy w listopadzie 2013 r. przeszedł remont elewacji i obecnie jego wygląd jest zdecydowanie bardziej atrakcyjny niż w dniu 6 sierpnia 2004 r. a przecież to tamten stan miał hipotetycznie ocenić biegły. Uwagę powódki należy także skierować na zawarty w tej opinii zapis, że do ustalenia tego stanu biegły przyjął założenia wymienione na k. 1265 a w tym, że c.o. w lokalu jest wykonane w ruraru miedzianym, kaloryfery konwektorowe, zasilane z pieca dwubiegowego (...), przy czym w nawiasie biegły wskazał, że ta instalacja pochodzi z 1999 roku. Jak wynika z wyjaśnień złożonych ustnie przez biegłego przed Sądem Apelacyjnym taki też stan przyjął w swojej opinii. Wyraźnie zostało to też podkreślone w opinii, na k. 1265 in fine. Argumentacja powódki w żadnym razie nie daje podstaw do przyjęcia, że przedmiotowy lokal należy ocenić przez pryzmat podwyższonego standardu, a nie stanu podstawowego dla tego typu lokali. Nie zasługują na uwzględnienie uwagi apelującej odnośnie wartości

dowodowej opinii biegłej G. M., którą po pierwsze co do zasady powódka zakwestionowała, a po wtóre sama biegła przyznała zasadność części postawionych jej opinii zarzutów.

Odnosnie argumentacji apelującej co do środków pieniężnych, które wypłaciła z rachunków bankowych trzy dni przed śmiercią spadkodawcy, a zatem znajdowały się one w jej dyspozycji w formie banknotów i były ruchomościami, które obejmował zapis testamentowy M. Ł., Sąd Apelacyjny stwierdza, że nawet podzielając tę argumentację nie sposób jest uznać, że pozwany winien zapłacić powódce dochodzoną na obecnym etapie kwotę. Tym bardziej nadużyciem jest domaganie się, aby poza zachowkiem K. J. wykonał zapis w tej części skoro nie ulega żadnej wątpliwości, że to powódka weszła w posiadanie tych kwot i nawet jeżeli stanowiły one przedmiot zapisu - to brak jakichkolwiek podstaw by miał je wydać jej pozwany, który nie dysponował nimi. Ponadto powódka nie uwzględniła faktu, że na dzień 6 sierpnia 2004 r. na rachunkach bankowych pozostawały jeszcze inne kwoty, które nie miały postaci materialnej pieniędzy (banknotów czy monet), a które to ona w całości wypłaciła bez rozliczenia się ze spadkobiercą, któremu środki te w połowie przypadły w wyniku dziedziczenia.

W zakresie zarzutów odnoszących się do zasądzenia odsetek od daty wyrokowania Sąd Apelacyjny w pełni podziela przyjętą przez Sąd Okręgowy koncepcję, zgodnie z którą odsetki należą się od daty wyrokowania albowiem wartość masy spadkowej ustala się właśnie na moment wyrokowania. Należy zauważyć przy tym, że właśnie w tego rodzaju sprawach zachowek jest wyliczany według stanu spadku na dzień jego otwarcia, ale wartości aktualnych na dzień wyrokowania. Nie można także pominąć zauważonego przez Sąd Okręgowy faktu, że w części kwota zachowku (10.468,28 zł.) już została powódce wypłacona.

Sąd Odwoławczy reasumując wskazuje, że w jego ocenie zasądzone dotychczas na rzecz powódki kwoty przekraczają jego zobowiązanie wobec niej z tego tytułu, podlegające ograniczeniu na podstawie art. 998 k.c. i 999 k.c.

Na marginesie jedynie można zauważyć, że skoro według powódki łączna wartość schedy spadkowej stanowi kwotę 342.946,20 zł z czego należny jej zachowek wynosi 85.736,55 zł, to taką samą kwotę zachowku powinien uzyskać pozwany, którego udział spadkowy w przypadku dziedziczenia ustawowego byłby identyczny jak powódki a ułamkowa wielkość zachowku również wynosiłaby $\frac{1}{2}$. Przyjmując więc argumentację powódki można stwierdzić, że dotychczas pobrała ruchomości zapisane jej w testamencie M. Ł. w kwocie co najmniej 30.151,27 zł, przejęła ruchomości o nieustalonej wartości oraz całość własności samochodu V. (...) i nie rozliczyła się z pozwanym samowolnie zatrzymując należące w połowie do spadku, a nie objęte zapisem wskazane wyżej kwoty oszczędności w złotych i dolarach amerykańskich, znajdujące się na rachunkach bankowych. Do tego uzyskała sądowe wyroki zapłaty łącznej kwoty 36.748,51 zł. pozwany tymczasem z tego spadku uzyskał jedynie korzyść majątkową w wysokości 45.000 zł odpowiadającą wartości działek w D.. Okoliczność ta w połączeniu z faktem, że został zobowiązany do zapłaty powódce kwoty ponad 36.000 zł powoduje, że de facto ze spadku przypadła mu kwota niespełna 10.000 złotych, a więc daleko mniejsza niż należny zachowek.

Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżone jedynie przez powódkę orzeczenie Sądu pierwszej instancji musi się ostać jako nie podlegające zmianie na niekorzyść strony apelującej. W tych okolicznościach jednak brak jakichkolwiek podstaw, aby kwestionować rozłożenie kosztów tego postępowania pomiędzy jego stronami jako niekorzystne dla apelującej.

Mając na uwadze wszystkie powyżej wskazane okoliczności i przepisy, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki jako bezzasadną, orzekając jak w punkcie pierwszym sentencji.

Orzeczenie kosztach postępowania apelacyjnego zawarte w punkcie drugim sentencji ma za podstawę normę art. 98 k.p.c. statuującego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Ponieważ w tym postępowaniu stroną przegrywającą jest powódka powinna ona zwrócić pozwanemu koszty jego celowej obrony w tej sprawie, na którą składają się wynagrodzenie jego pełnomocnika według stawki ustalonej na podstawie § 6 pkt. 5 w zw. z §13 ust 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 461).

A. Bednarek - Moraś R. Iwankiewicz M. Iwankiewicz